

NÉPSZAVAZÁS 2016

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE A NÉPSZAVAZÁS EREDMÉNYEIRŐL

ÖSSZEFOGLALÁS

Az október 2-án tartott menekültkvótáról szóló népszavazás érvénytelen eredményt hozott, mivel a választópolgárok 41 százaléka adott le érvényes szavazatot. Az érvényes voksok között túlnyomó többségben voltak a nem szavazatok – 98 százalék szavazott nemmel, 2 százalék igennel.

Az érvényes szavazatok, és ezzel együtt a nem szavazatok aránya a Fidesz támogatottságával függ össze – azokban a megyékben, ahol a Fidesz a 2014-es országgyűlési választáson jól szerepelt, ott az országos átlaghoz képest magas volt az érvényes voksok aránya, azokban a megyékben viszont, ahol a Fidesz 2014-ben gyengébben teljesített, ott a referendumon is alacsonyabb volt az érvényes szavazatok aránya. Nem a településméret és nem is a Fidesz és a Jobbik aggregált támogatottsága, hanem a Fidesz ereje függött leginkább össze az érvényes nem szavazatokkal.

Az érvénytelen szavazatok arányának területi alakulása hasonló mintázatot mutat, mint az SZDSZ 2006-os parlamenti, illetve az Együtt 2014-es európai parlamenti választáson tapasztalható támogatottsága. Ez azt jelzi, hogy az érvénytelen szavazás egy sajátosan baloldali-liberális reakciót jelentett a népszavazásra.

A Republikon Intézet által készített kvíz eredményeiből kiderül: míg a távolmaradás és az érvénytelen szavazatot leginkább politikai célok, addig az igen szavazat leadását inkább tartalmi célok motiválták. A nem szavazók gondolkodásában a kormányzat kampányának érvrendszere tükröződik.

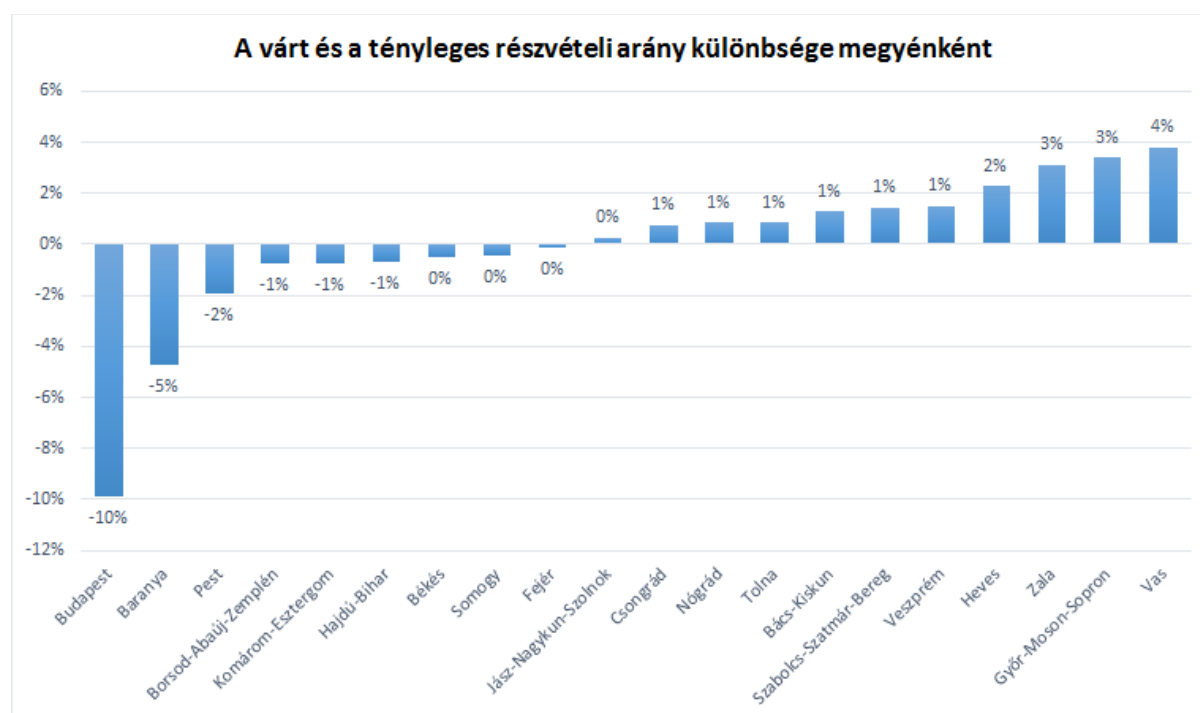
Mindez azt jelenti, hogy a nemmel szavazók számára a népszavazás elsősorban a menekültekről és a kvótáról, míg a bojkottálók és az érvénytelenül szavazók számára az Orbán-kormány megítéléséről szólt.

EREDMÉNYEK

Az október 2-án tartott menekültkvótáról szóló népszavazás érvénytelen eredményt hozott – a referendumon a választópolgárok 41 százaléka adott le érvényes szavazatot, ami nem éri el az érvényességhez szükséges 50 százalékos küszöböt. Az érvényes voksok között túlnyomó többségben voltak a nem szavazatok – 98 százalék szavazott nemmel, és csupán 2 százalék igennel. A nemek ilyen mértékű fölénye mindenképpen siker a kormánypárt számára, ugyanakkor az eredmények elemzése során érdemes szem előtt tartani az alacsony részvételi arányt, illetve az érvénytelen szavazatok viszonylag magas számát, ami mindenképpen új jelenség a magyar politikában. A kutatásban először a referendum eredményeivel kapcsolatban mutatunk be összefüggéseket, majd

ismertetjük a Republikon Intézet által készített kvíz tanulságait, amely alapján képet kaphatunk arról, mi motiválta október 2-án a választókat.

A népszavazással kapcsolatban már a referendum napja előtt is gyakran felmerült az érvényesség kérdése, mivel ellentétben az eredménnyel – amiről a kutatások elég egyértelmű képet adtak –, az érvényességgel kapcsolatban már korántsem lehetett biztosat mondani. Éppen ezért az egyik fő kérdés a népszavazással kapcsolatban az volt, hogy érvényes lesz-e. A kormányzat számára a mozgósítás, a baloldali, liberális ellenzék legtöbb pártjának pedig az érvénytelen szavazatra és a távolmaradásra való buzdítás kulcskérdéssé vált. Ennek megfelelően az eredmények értelmezésének egyik központi elemévé az érvénytelenség vált. A Republikon Intézet az ezt megelőző választásokról¹ elérhető részvételi adatok alapján a készített egy arányszámot, amely azt mutatja, hogy az egyes megyékben az országoshoz képest hogyan szokott aránylani a részvétel. Ezen arányszám alapján elmondható például, hogy Budapesten átlagosan az országos részvétel 112 százaléka jellemző. Az arányok segítségével megnéztük, hogy kiindulva a 44 százalékos országos részvételből, milyen részvételi arányok voltak várhatóak az egyes megyékben, és összehasonlítottuk ezeket a várt értékeket a valós részvételi adatokat.

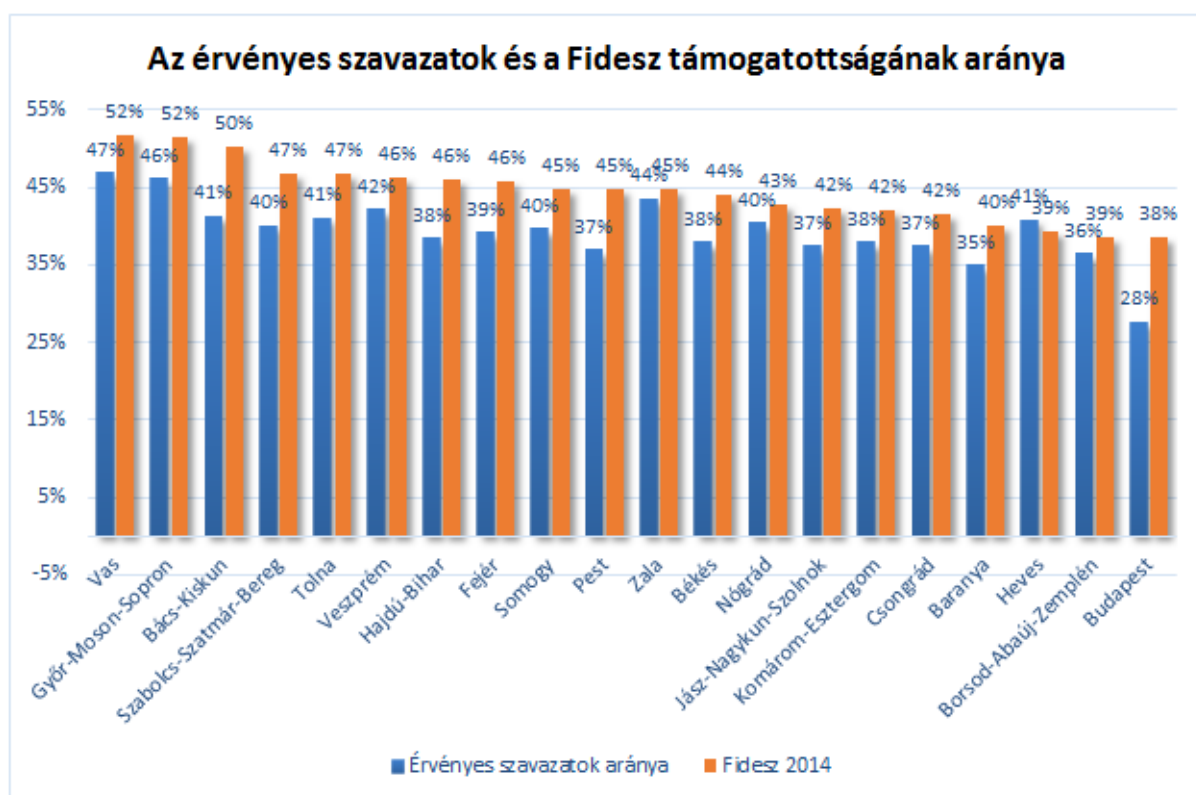

Amint az az ábráról is leolvasható, a valós részvételi arány Budapesten marad el legnagyobb mértékben egy előző választások alapján várható aránytól – számításaink alapján fővárosban 49

¹ 2002-es, 2006-os, 2010-es országgyűlési választás, 2008-as népszavazás, illetve 2014-es EP választás.
Forrás: www.valasztas.hu

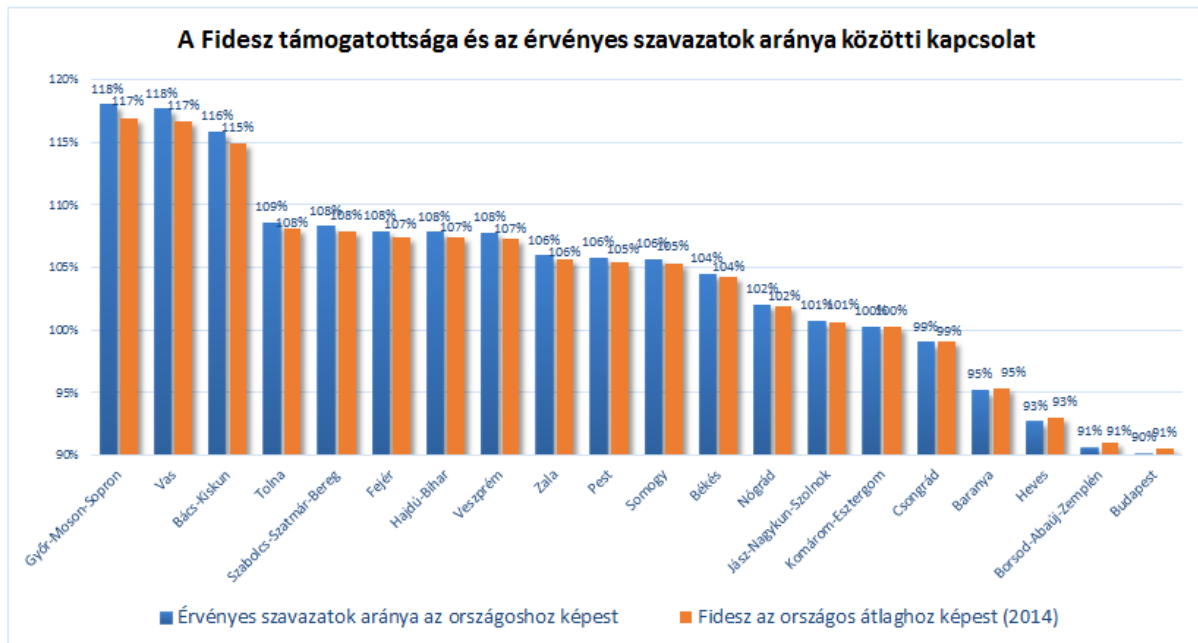
százalékos részvétel lett volna várható, amitől a 39 százalékos részvétel 10 százalékponttal marad el. Az arányszám alapján vártnál alacsonyabb volt az aktivitás Baranya, Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Komárom-Esztergom és Hajdú-Bihar megyében is. Magasabb volt viszont a részvétel a határ menti nyugati megyékben: Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyében a várhatónál 3-4 százalékkal többen vettek részt a voksoláson.

Az elemzés keretében vizsgáltuk azt is, hogy milyen kapcsolat van a választáson érzékelhető aktivitás és a Fidesz támogatottsága között. Ebben az esetben a Fidesz 2014-es országgyűlési választásokon elért eredményéből indultunk ki. Az alábbi ábrán azt láthatjuk, hogy megyénként hogyan alakult a Fidesz támogatottsága és a népszavazáson leadott érvényes szavazatok aránya.

Látható, hogy azokban a megyékben, ahol 2014-ben erős volt a Fidesz – például Győr-Moson-Sopron vagy Vas megyében –, ott a kvótáról szóló népszavazáson magas volt az érvényesen leadott szavazatok aránya, amivel együtt jár a nem szavazatok magas aránya is. Budapesten, ahol a Fidesz 2014-ben az országos átlaghoz képest viszonylag gyengén teljesített, ott a népszavazáson leadott érvényes szavazatok aránya is alacsony – 19 százalékponttal alacsonyabb, mint a legaktívabbnak bizonyuló Vas megyében.

A következő ábrán még inkább egyértelműen látszik az összefüggés a Fidesz erőssége és az érvényes szavazatok között.

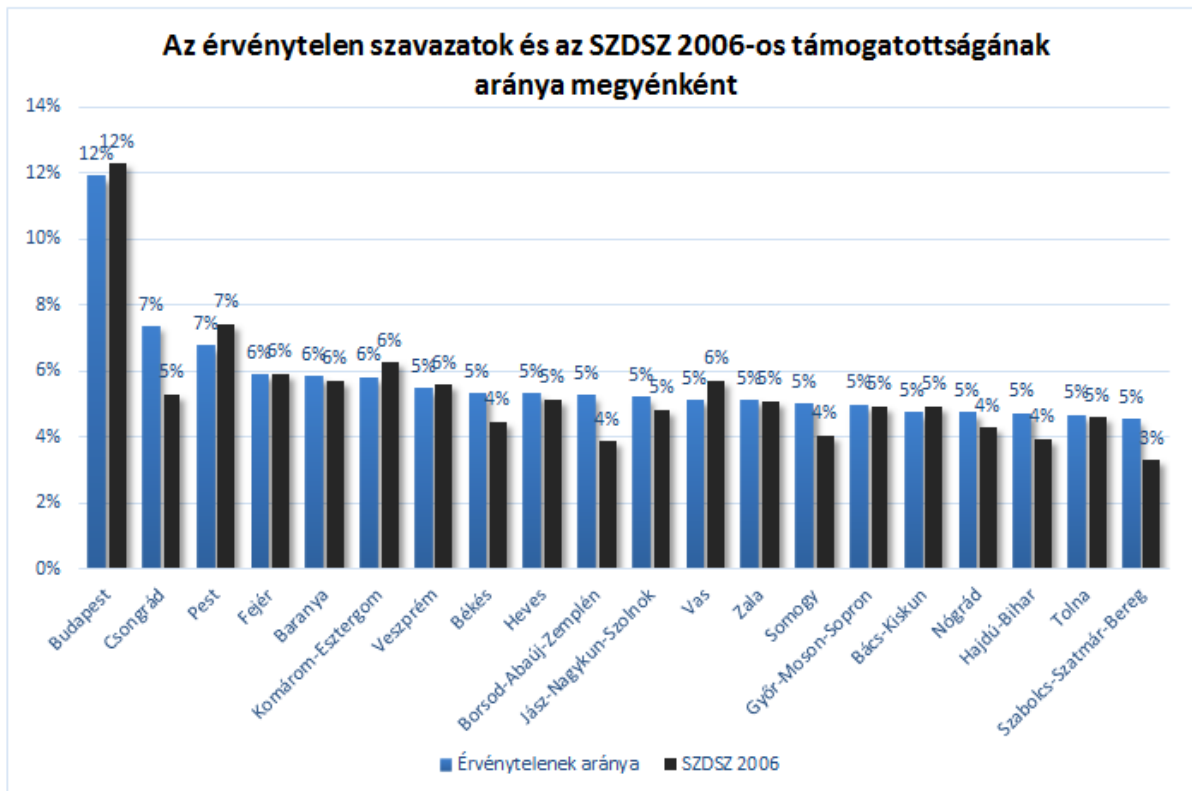

Az ábrán azt láthatjuk, hogy az egyes megyékben hogyan szerepelt a Fidesz önmagához képest (tehát az országos eredmény jelenti a 100 százalékot), illetve hogyan alakult az érvényes szavazatok aránya (ebben az esetben az érvényes szavazatok országos aránya a 100 százalék). Jól látszik tehát, hogy az érvényes szavazatok aránya erősen összefügg a Fidesz népszerűségével – ahol erős volt a Fidesz 2014-ben, ott magas volt az érvényes szavazatok aránya, ahol a kormánypárt gyengébben teljesített az előző választáson, ott a népszavazáson leadott érvényes szavazatok is alacsonyabb arányban voltak. Ebből az látszik, hogy a referendumon való aktivitásban nem a településtípus kérdése vagy a Fidesz és a Jobbik együttes támogatottsága volt a döntő, hanem a Fidesz támogatottsága.

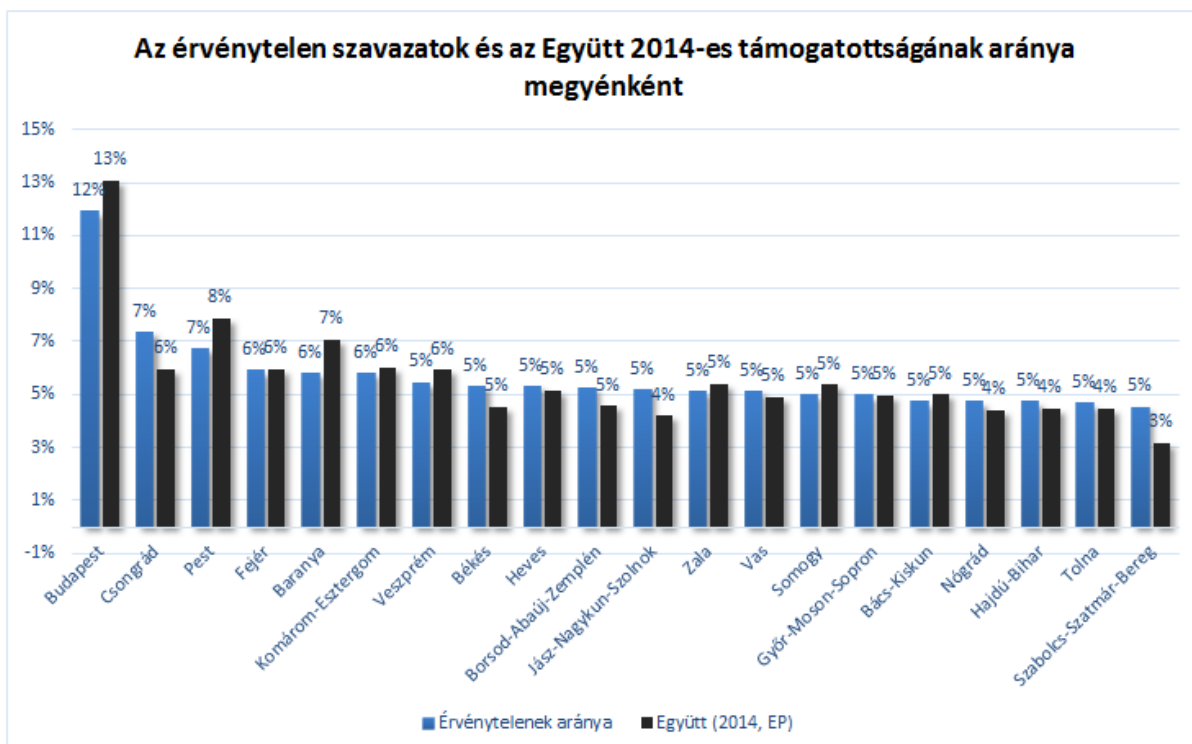
ÉRVÉNYTELEN SZAVAZATOK

A rendszerváltás óta a mostani népszavazáson kaptak először jelentős figyelmet az érvénytelen szavazatok, így érdemes megvizsgálni ezen szavazatok alakulását is. Az érvénytelen szavazat leadása a Magyar Kétfarkú Kutypárt, valamint civil szervezetek kampányának hatására vált igazi alternatívává, végül a leadott szavazatok több mint 6 százaléka érvénytelen volt.

A kvótareferendumon érvénytelenül szavazók arányának mintázta azonban sajátos tendenciákat mutat: emlékeztet korábbi, kisebb méretű baloldali liberális pártok támogatottságára. Ezt mutatja az alábbi ábra, ahol a mostani érvénytelen szavazatokat megyénként összevetettük azoknak az arányával, akik 2006-ban a választások első fordulójában az SZDSZ-re szavaztak – az SZDSZ akkori 6,5 százalékos eredménye gyakorlatilag megegyezik a mostani érvénytelen szavazatok arányával.

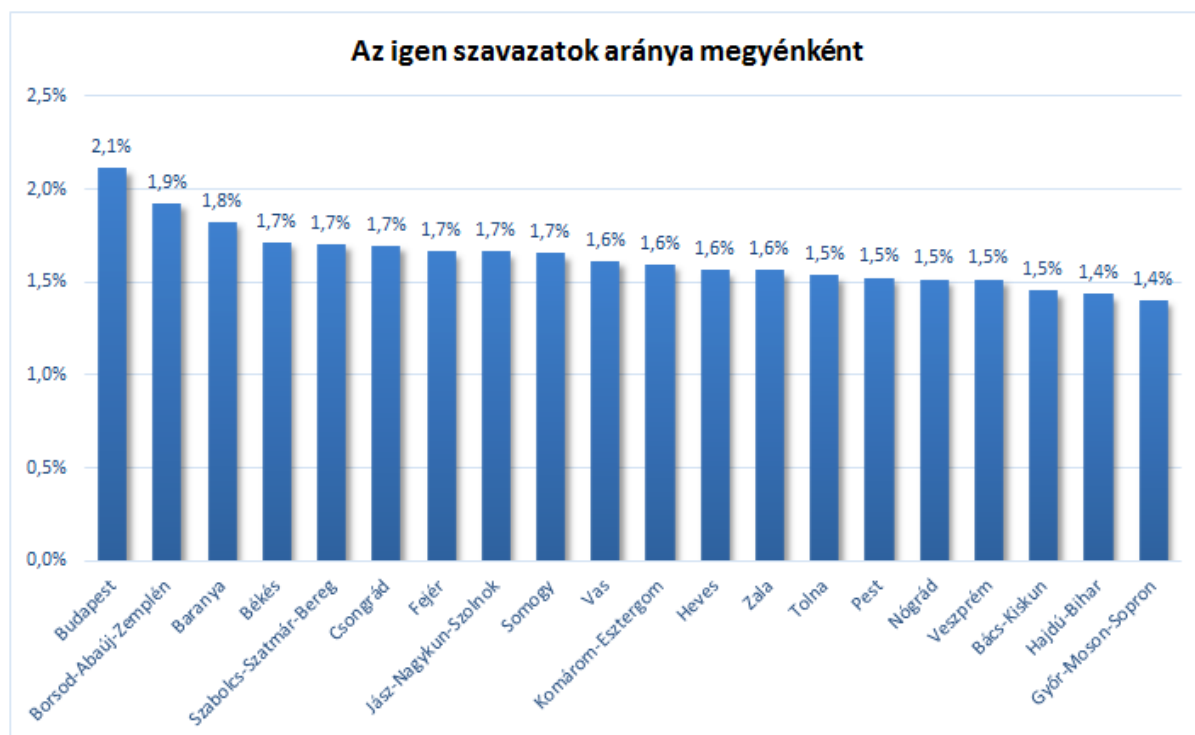

Az eredményekből az látszik, hogy számos megyében gyakorlatilag megegyezik a két arány. Ahogyan az ábrán is látszik, a fővárosi szavazók körében mindkét említett arány 12 százalék körül alakul. Ugyanez a tendencia rajzolódik ki, ha az Együtt 2014-es európai parlamenti választáson elért eredményeit vetjük össze a kvótareferendum érvénytelen szavazataival.

Mindez természetesen nem jelenti feltétlenül, hogy korábbi liberális szavazók voksoltak volna érvénytelenül; ilyen következtetés területi szintű adatokból nem lehetne levonni. Azt azonban igen, hogy létezik egy területi kontinuitás e tekintetben, ahogyan azt is, hogy az érvénytelen szavazás nem egy általános antipolitikai, vagy Fidesz-ellenes attitűd kifejeződése, hanem kifejezetten annak a baloldali-liberális, urbánus politikai közösségnek a válasza, amely korábban az SZDSZ-hez, vagy éppen az Együtthez hasonló pártokat támogatt.

Az igen szavazatok esetében – melyek országos aránya 1,7% volt – érdemes emlékezni arra, hogy az igennel voksolásra kizárólag a Liberális Párt buzdította a választóit, melynek támogatottsága 1 százalék körül van a teljes népességben belül. Ha megyénként vizsgáljuk az adatokat, azt láthatjuk, hogy az igen szavazatok arányának viszonylag kicsi a szórása, azaz nem találunk olyan megyét ahol az országosnál jelentősen magasabb vagy alacsonyabb ez az arány. Éppen ezért tendenciát nem igazán lehet találni az igen szavazatok alakulásában, mégis érdemes látni, hogy az országos átlagtól felfelé legjobban Budapest mozdult el – a fővárosban az érvényes szavazatot leadó választópolgárok 2,1 százaléka voksolt igennel. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében szintén magasabbnak mondható az igenek aránya (1,9%). Az igennel voksolók aránya Győr-Moson-Sopron és Hajdú-Bihar megyében volt a legalacsonyabb, itt az érvényes szavazatoknak csupán 1,4 százaléka volt igen szavazat. Az igen szavazatok aránya fordítottan volt arányos a részvétellel, minél alacsonyabb volt a részvétel, arányaiban annál több igen született.

A VÁLASZTÓK MOTIVÁCIÓJA

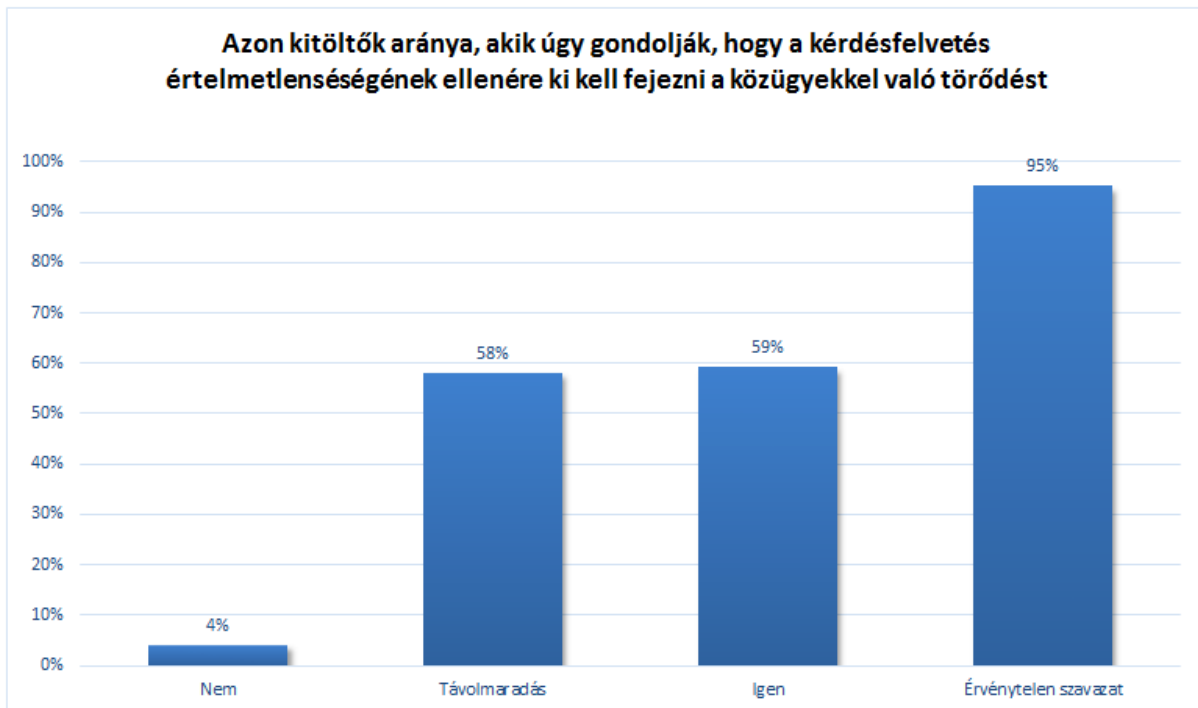
A Republikon Intézet szeptember elején készített egy kvízt², amellyel a kitöltők tesztelheték, hogyan érdemes szavazniuk az október 2-i népszavazáson. A kvízt szeptemberben lehetett online kitölteni, ebből adódóan az eredmények nem reprezentatívak az ország választópolgáira nézve. Ennek ellenére, az eredmények elemzése lehetőséget ad a szavazók gondolkodásának, attitűdjeinek, illetve motivációinak feltárására, így alkalmas arra is, hogy képet adjon az érvénytelenül, az igennel szavazók, a távolmaradók és a nemmel voksolók motivációjának különbségéről.

Az eredmények elemzéséből az derül ki, hogy az érvénytelen szavazat leadására a legnagyobb motivációt a feltett kérdéssel való elégedetlenség és a népszavazás témájának, tétjének elutasítása jelentette. Ez abból látszik a legjobban, hogy az érvénytelen eredményt kapó kitöltő 95 százaléka, úgy véli, hogy a referendum kérdésfelvetése értelmetlen, de az érvénytelen szavazással mégis jelezni lehet a közügyekkel való törődést. Ezt a véleményt képviseli a népszavazástól távolmaradók többsége is, ugyanakkor körükben jóval fontosabb az, hogy az otthonmaradással demonstrálhatni lehet, hogy a kormány kirekesztő, gyűlöletkeltő politikája hidegen hagyja az állampolgárokat. Az látszik tehát, hogy az érvénytelenül voksolók és az otthonmaradók is jelezni akarták elutasításukat a referendummal, illetve a kormánnyal szemben, csak ennek más útját látták célravezetőnek. Fontos különbség a két csoport között az is, hogy a távolmaradók gondolkodásában erősebben benne van az a kampányüzenet, miszerint a menekültkérdésnél jóval fontosabb ügyek is vannak, mint például az egészségügy vagy az oktatás.

Míg az előbb említett két csoportot inkább egyfajta politikai cél motiválta – magatartásukkal ki akarták fejezni a kormánnyal való szembenállásukat –, addig az igen szavazókat inkább tartalmi célok motiválták. Ezt abból láthatjuk, hogy az igen eredményt kapók csaknem háromnegyede szerint minden országnak szolidárisnak kell lennie, és képességeihez mérten be kell fogadnia bizonyos számú menekültet – az ezzel az állítással egyetértők aránya a másik két említett csoportban rendre kisebbségben marad. Fontos hozzátenni, hogy leginkább az igen eredményt kapók gondolják úgy, hogy a kvóta egy lehetséges jó megoldás.

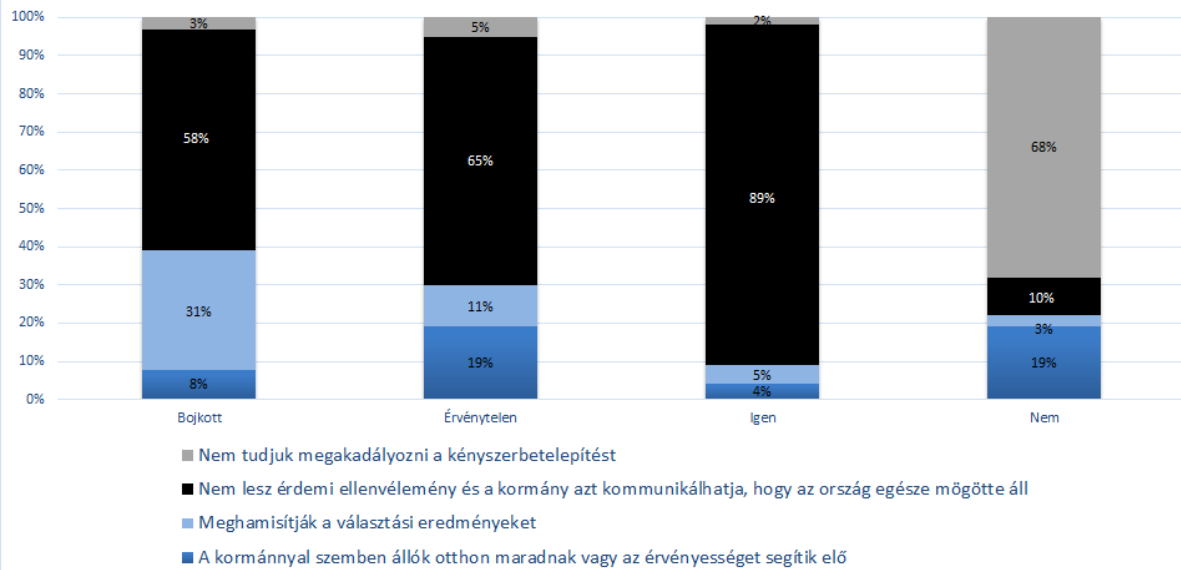
A nem szavazatot eredményül kapó válaszadók szinte minden kérdésben eltérően gondolkodnak az előbbi három csoporttól, és válaszaikból az derül ki, hogy motivációikban visszaköszön a kormányzat érvrendszere.

² A kvíz kérdései az elemzés végén olvashatóak. A kvízt 2056 ember töltötte ki. A kvíz a kérdések alapján meghatározta, a kitöltő nem, igen, érvénytelen vagy távolmaradó szavazó-e – így lehetőség nyílik az egyes eredményt kapók kérdések szerinti motivációinak elemzésére.

Összességében tehát elmondhatjuk, hogy a nemmel szavazók szerint a menekültekről, az érvénytelenül szavazók és az otthonmaradók szerint a kormányról szólt a népszavazás. Az érvénytelenül szavazók szerint rossz volt a népszavazáson feltett kérdés, a referendumtól távolmaradó választópolgárok pedig úgy vélik, hogy más, a népszavazás témájánál fontosabb ügyekkel kellene foglalkoznia az országnak.

A kitöltők véleménye arról, hogy mi a leginkább aggodalomra okot adó tényező a népszavazással kapcsolatban

MELLÉKLET: A KVÍZ

1. Elsősorban miről szól az október 2-ai népszavazás?
 - a. Az Orbán-kormányról.
 - b. A kényszerbetelepítésről és Magyarország szuverenitásáról.
 - c. Magyarország Európán belüli helyzetéről és az európai szolidaritásról.
 - d. Egy értelmetlen és irreleváns kérdésről.
2. Mennyire fontos Önnek, hogy minden adandó alkalommal éljen választójogával és elmenjen voksolni?
 - a. A választási részvétel akkor is fontos, ha az ember tudja, hogy kisebbségi véleményt képvisel.
 - b. Nagyon fontos, mert az emberek többségének egyező véleménye adhat csak igazi politikai felhatalmazást egy politikai álláspont képviselőjére.
 - c. A részvétel akkor is fontos, ha egy kérdésre nem lehet értelmesen válaszolni.
 - d. Vannak olyan alkalmak, amikor nincs értelme részt venni egy voksoláson.
3. A kötelező menekültkvóta bevezetése...
 - a. ...egy a lehetséges, jó megoldások közül.
 - b. ...reális veszély Magyarország számára.
 - c. ...nincs napirenden, ezáltal a kérdés értelmetlen és felesleges.
 - d. ...sokkal kevésbé aktuális kérdés, mint sok más fontos ügy – egészségügy, oktatás –, amiről a kormány a figyelmet próbálja elterelni.
4. A legnagyobb aggodalomra a népszavazással kapcsolatban az ad okot, hogy...
 - a. nem lesz érdemi ellenvélemény és a kormány azt kommunikálhatja, hogy az ország egésze mögötte áll.
 - b. a kormánnyal szemben állók otthon maradnak vagy az érvényességet segítik elő.
 - c. nem tudjuk megakadályozni a kényszerbetelepítést.
 - d. meghamisítják a választási eredményeket.
5. Távolmaradással...
 - a. elesünk a lehetőségtől, hogy európai alternatívát mutassunk fel a kormány ellen.
 - b. csak azt demonstrálja az ember, hogy közömbös számára Magyarország jövője.
 - c. meg lehet mutatni, hogy a kormány kirekesztő és gyűlöletkeltő politikája hidegen hagyja az állampolgárok józan többségét.
 - d. nem lehet üzeni a kormánynak, sem Európának, mert a kormány ellenzői és a passzív választók egymástól nem különböztethetők meg.
6. A kvótanépszavazásnak...
 - a. ...egyetlen tétje, hogy kiderüljön, kik az igazán Európa-párti szavazók.
 - b. ...komoly tétje van: egy érvényes referendummal Magyarország az EU perifériájára szorulhat és EU-s forrásoktól eshet el.
 - c. ...komoly tétje van: Magyarország szuverenitásáról és a bevándorlás megállításáról döntünk.
 - d. ...kérdésfeltevése is értelmetlen, amire értelmes választ nem lehet adni; ennek ellenére jelezni kell, hogy törődünk a közügyekkel.

7. Ön szerint mi a jó válasz az Európát jelenleg sújtó menekültválság kezelésére?
- a. A menekültválság és a bevándorlás korántsem a legfontosabb témák ma Magyarországon, vannak égetőbb problémák, amelyek orvoslása sürgősebb lenne.
 - b. A menekültválság kezelése minden ország saját kompetenciája kell, hogy legyen; Magyarország szuverenitásának része, hogy senki ne kényszerítse menekültek befogadására.
 - c. Minden országnak – összhangban népességével és gazdasági fejlettségével – szolidárisnak kell lennie: be kell fogadnia bizonyos számú menedékkérőt, amit többek között egy központilag meghatározott, arányos kvótarendszer biztosíthat.
 - d. Mind az Európai Unió, mind a kormány által eddig javasolt megoldás rossz, és a népszavazás sem visz minket közelebb egy jó megoldáshoz.